

Mr Goran Budžak
istraživačsaradnik
Institut za političke studije, Beograd

POLUPREDSEDNIČKI SISTEM KAO MODEL HORIZONTALNE ORGANIZACIJE VLASTI

Sažetak

Predmet ovog istraživanja je polupredsednički sistem kao model horizontalneorganizacije vlasti, koji je zasnovan na principu podele vlasti.

Cilj ove analize je kritičko preispitivanje polupredsedničkog sistema kao modela horizontalne organizacije vlasti, kao i definisanje modaliteta koji bi poslužili boljem funkcionisanju mehanizma podele vlasti, da bi se doprinelo željenom unapređenju rada državnih organa u skladu sa pozitivnim međunarodnim iskustvima i evropskim standardima.

Ključne reči: polupredsednički sistem, predsednički sistem, parlamentarni sistem, horizontalna organizacija vlasti, model, podela vlasti ...

Pojam i značaj organizacije vlasti

Prema najopštijoj definiciji, koju je dao Đ. Lukač, organizacija je instrumentalna kategorija, ili «oblik posredovanja između principa i prakse». Tu definiciju je Lukač povezo sa razlozima postojanja i ulogom političkih partija kao organizacija, koje se bore za osvajanje političke vlasti. Ključna odredba u ovoj definiciji je «posredovanje», jer se upravo posredovanje odnosi i na sve druge oblike organizacije i institucija vlasti. Naime, u malim političkim zajednicama, kao što su u antičkom svetu bili gradovi-države, nema potrebe za stalnim i sistematskim posredovanjem između društva i institucije vlasti. Vlast je, uglavnom, personalizovana i zasnovana na neposrednom komuniciranju, razmeni interesa i odlučivanju. Tek u

teritorijalno velikim političkim celinama i složenim državnim oblicima, javlja se potreba za specijalizovanim oblicima organizacija, čiji bi glavni zadatak bio, da prema unapred utvrđenim načelima i pravilima (propisima), sprovode funkcije upravljanja i političke funkcije u širem smislu.

Nije slučajno da su se utemeljivači moderne političke filozofije (posebno liberalne orijentacije), kao što su bili Džon Lok ili Monteskje, veoma detaljno bavili pitanjima organizacije vlasti i to Lok posebno u *Drugom traktatu o vladi*, a Monteskje u čuvenom spisu *Duh zakona*. Teorija koju su oni razvili nazvana je *teorijom podele* (deobe) vlasti u vidu poznate trijade: zakonodavna-izvršna-sudska vlast, imala je za cilj da ograniči apsolutnu vlast feudalnih vladara i da (naročito u zakonodavnim organima, predstavničkim telima), proširi i opravda predstavljanje trećeg staleža ili građana. Ta teorija je kasnije usavršena kao demokratski instrument i unutar građanskih političkih sistema, jer je razdeobom vlasti na grane i njihovom uzajamnom kontrolom i ravnotežom, sprečavala da se u političkoj strukturi nametnu premoćni i previše jaki centri vlasti, koji bi bili pogubni za demokratske tokove i odnose u društvu.

Iako, na prvi pogled, izražava samo spoljašnju, formalnu, ili institucionalnu dimenziju politike i političkog sistema, oblast organizacije vlasti je u svakom društvu od znatnog, a ponekad i presudnog uticaja na karakter i pravac razvoja političkog sistema u celini. U sferi organizacije vlasti, od posebnog značaja za demokratiju i demokratski politički proces su institucije i oblici organizovanja *predstavničkog i izbornog* sistema. U ovoj sferi nalazi se jezgro individualnih i političkih prava građana, i realizuje njihov stvarni politički subjektivitet i kapacitet.

Posredstvom izbora i političkog predstavnništva omogućuje se slobodan protok zahteva i interesa društva prema centrima političke vlasti, a postojanje izabranog predstavnništva je demokratska brana ličnim i autoritarnim oblicima političkog vladanja, antidemokratskim tendencijama uopšte. Zato je od krupnog značaja pitanje da li će u nekom političkom sistemu organizacija vlasti biti bliže parlamentarnom ili predsedničkom obliku organizacije vlasti, da li će postojati podela vlasti, jedinstvo vlasti, ili pak postoji saradnja vlasti kao princip organizovanja institucija vlasti u formaciji političkog sistema.^{1[1]}

^{1[1]} Milan Matić, Milan Podunavac, *Politički sistem*, Teorije i principi, Institut za političke studije, Beograd, 1995, str. 315-316.

Pojam horizontalne organizacije vlasti

Horizontalna organizacija vlasti može da se definiše kao ustavom utvrđen položaj i odnos između državnih organa koji vrše određene državne funkcije (zakonodavne, izvršne i sudske) na horizontalnom nivou, koji podrazumeva interakciju centralnih državnih organa, tj. Nosilaca vlasti na nacionalnom nivou.

Prvi ustavi su kao osnovno načelo kojim se uređuje konstitucionalna mehanika, način organizacije državne vlasti, primenili načelo podele vlasti. Podela vlasti je, prema navedenom stanovištu, određena kao neophodan element modernih ustava, odnosno, “univerzalni kriterijum ustavne države” i jedan od osnovnih uslova za izgradnju demokratskog poretka.^{2[2]}

Istovremeno, liberalna politička filozofija je postavila pitanje načina ograničavanja apsolutne vlasti monarha i u podeli vlasti našla demokratski instrument delovanja protiv koncentracije vlasti.^{3[3]}

Podela vlasti kao načelo organizacije moderne ustavne države, određuje se i kao vrsta podele rada primenjena na državnu organizaciju vlasti. Državne funkcije su poverene posebnim državnim organima, koji su specijalizovani za njihovo vršenje. Politički sistem i državna organizacija vlasti time je racionalizovana i učinjena efikasnom. Princip podele vlasti ima i nespornu demokratsku vrednost. Onemogućavanjem koncentracije vlasti, podela vlasti uspostavlja vladavinu zakona. Kao nezaobilazni element pravne države, vladavine prava i konstitucionalizma, jedan je od garanata poštovanja ljudskih sloboda i prava. Primena principa podele vlasti predstavlja i zaštitu i od samovoljne vladavine koja se postiže uzajamnom kontrolom najviših državnih organa, sredstvo zaštite slobode građana i garancije neotuđivih prava, kao i princip koji omogućava sistem aktivnog građanstva i integraciju društva kao celine.

Na nastanak i razvoj podele vlasti značajan uticaj imala je teorija mešoviteg ustava ili mešovite vladavine. Teorija mešoviteg ustava se zasniva na ideji da se elementi i načela različitih uređenja mogu kombinovati tako da se u političkoj zajednici uspostavi socijalna ravnoteža, politička stabilnost i sloboda. Suprotstavljeni interesi društvenih slojeva i grupa u vršenju vlasti predstavljeni su posebnim institucijama čime se sprečava prekomerna koncentracija i zloupotreba političke moći. Između teorija mešovite vladavine i podele vlasti postoje razlike koje se ispoljavaju u različitim ciljevima njihovog uspostavljanja i primene, sadržini i

^{2[2]} M. Matić, M. Podunavac, *Isto*, str. 344-346.

^{3[3]} M. J. C. Vile, *Constitutionalism and Separation of Powers*, Oxford, 1969, p. 97.

posledicama koje su izazvale. Podela vlasti, međutim, počiva na istim metodološkim i koncepcijskim polazištima kao i teorija mešovitog ustava, pa se i može odrediti kao njen najznačajniji teorijski izvor.^{4[4]}

Sistem horizontalne organizacije vlasti se zasniva na Monteskjeovom načelu podele vlasti, koje podrazumeva jasno razlikovanje tri državne funkcije – zakonodavne, izvršne i sudske. Monteskje pri tome naročito ističe potrebu razdvajanja nosilaca i vršilaca ove tri funkcije, jer u suprotnom nema slobode. Ti njegovi fundamentalni stavovi predstavljaju osnovni moto teorije o podeli (razlikovanju i razdvajanju) državnih funkcija kao preduslovu demokratije.^{5[5]}

Savremena pravna i politička teorija, prihvatajući Monteskjeovo načelo podele vlasti, zahteva razdvajanje, razlikovanje i funkcionalnu samostalnost državnih organa koji obavljaju različite državne funkcije, vezujući taj zahtev za osvajanje najviših vrednosti koje predstavljaju sloboda i demokratija. Taj stav uobličen je u zahtevu za podelu “vlasti” (funkcija), u različitim oblicima.

Teorija je kao osnovno pitanje vlasti istakla pitanje položaja i odnosa vršioaca zakonodavne i izvršne funkcije, ocenjujući da je tu ključ slobode i demokratije, odnosno organizacije vlasti.

Realni politički odnosi i procesi u kojima funkcionišu nosioci zakonodavne i izvršne vlasti u svakoj državi, bitno i suštinski menjaju ustavom uspostavljene odnose, u različitim periodima i na različite načine, usled čega potpuna procena stvarnog sistema organizacije vlasti mora i treba da otpočne i da se zasnjuje na normativnoj analizi ustava, s tim što tu ne može i ne sme da se zaustavi.

Horizontalna podela vlasti u polupredsedničkim sistemima

U pogledu raspodele vlasti između izvršnih i zakonodavnih organa javljaju se varijacije, kako u parlamentarnim, tako i u predsedničkim i polupredsedničkim sistemima. Tako je u parlamentarnim sistemima, osim striktno podele vlasti, koja može postojati između kabineta i parlamenta, kao što je slučaj sa Belgijom, moguća i jasna dominacija izvršnog organa kao što je slučaj u Ujedinjenom Kraljevstvu, na Novom Zelandu i na Barbadosu. Isto tako varijacije se javljaju i u predsedničkim sistemima. U Sjedinjenim

^{4[4]} Miodrag Radojević, *Mešoviti Ustav i podela vlasti*, u časopisu *Politička revija* br. 1/2005, god. (XVII) IV – vol. 6, Institut za političke studije, Beograd, 2005, str. 43-44.

^{5[5]} Vladan Kutlešić, *Organizacija vlasti*, Službeni list, Beograd, 2002, str. 16.

Državama podela vlasti znači i ravnotežu vlasti između predsednika i kongresa. To važi i u Kostariki i u Švajcarskoj, to jest u sistemu podele vlasti koji nije predsednički. Francuski predsednički sistem se nalazi u suprotnom kraju. Po rečima Entoni Kinga (1976, 21), «francusko zakonodavstvo je postalo još više podređeno izvršnoj vlasti nego što je britansko». Kolumbija i Venecuela se nalaze negde na sredini.

Ovlašćenja predsednika proizilaze iz tri izvora. Jedan od izvora je vlast koja je definisana u ustavima, i koja se sastoji od «reaktivnih ovlašćenja», što se naročito odnosi na pravo predsednika na veto, i «proaktivne moći», gde je reč posebno o mogućnosti donošenja propisa u određenim oblastima (Šugart Mejnvorring 1997, 41). Drugi izvor moći je snaga i sklad predsedničkih stranaka u zakonodavnom organu. Treći se odnosi na značajnu snagu predsednika koja se ogleda u činjenici da se oni biraju na neposrednim narodnim izborima i da mogu da tvrde kako su oni (i njihovi zamenici, ako postoje) jedini javni službenici koje bira narod kao celina. Francuski, venecuelanski i kostarikanski predsednici imaju po ustavu prilično slaba ovlašćenja, ali zato raspoložu značajnom podrškom svoje stranke.^{6[6]} U Americi i Kolumbiji predsednici mnogo više zavise od ustavnih ovlašćenja: jako pravo veta u slučaju Amerike i pravo na donošenje propisa i pravo veta u Kolumbiji.

Česta zavisnost predsednika od njihove stranačke moći ukazuje na to da relativna moć predsednika i zakonodavnih tela, što se u praksi često i događa, može naglo promeniti, pa je zato uopšte i manje stabilna nego u parlamentarnim sistemima. Ovo je poseban slučaj u Venecueli, u kojoj postoji vladavina izuzetno jakih stranaka koje mogu pružiti veoma jaku podršku predsednicima kada su njihove stranke te koje imaju kontrolu nad većinom u zakonodavnom telu, ali isto tako mogu izazvati i zastoj kada su izvršna i zakonodavna vlast podeljene (Kopidž 1994). Ustavna ovlašćenja su stabilnija. Jedan od primera velikih promena u ovom smislu među ovih pet predsedničkih sistema je značajno povećanje predsedničkih ovlašćenja koje se javilo u Kolumbiji kao rezultat ustavne revizije iz 1968. godine (iako su ona nešto smanjena 1991. godine). Demokratska legitimnost koja proizađe iz narodnih izbora može da varira u zavisnosti od intenziteta pobeđe predsednika na izborima. Dobro je kada predsednik bude izabran uz 64,7% glasova, što je bio slučaj sa predsednikom Hose Figueresom u Kostarici 1953. godine. Nije dobro kada se izabere sa 30,5% glasova – slučaj predsednika Venecuele Rafaela Kaldera 1993. godine, niti je dobro biti

^{6[6]} U Francuskoj, kao što smo ranije napomenuli, ne zavisi samo vlast predsednika već i sam predsednički sistem od toga da li predsednik ima većinu ili barem blizu većine glasova koji ga podržavaju u Narodnoj skupštini.

neizabrani predsjednik kao Džerald R. Ford u Sjedinjenim Državama u periodu 1974-1977.

Značajne promene u ovoj sferi dogodile su se u istoriji Sjedinjenih Država. Vudrou Vilson (1885) javno je prekorio dominaciju Kongresa i konstatovao da bi mnogo realističnije bilo da se američki «predsednički» sistem naziva, kao što glasi naslov njegove poznate knjige *Vladavina Kongresa*. Sve češće se mogu čuti mišljenja da je, naročito za vreme predsednika Lindona B. Džonsona i Ričarda M. Niksona jedno «imperijalno predsedništvo» imalo tendenciju da zaseni Kongres. U dosta kraćoj istoriji francuskog predsedničkog sistema, Džon T. S. Kiler i Martin A. Šejn (1997, 95-100) prave razliku između četiri promene koje se događaju između faze «krajnje predsedničkog» sistema i faze «umereno predsedničkog» sistema u periodu između 1962. i 1993. godine.

Polupredsednički sistem francuske Pete republike kao model horizontalne organizacije vlasti

Polupredsednički sistem organizacije vlasti predstavlja specifičnu mešavinu predsedničkog i parlamentarnog sistema, koja svojim posebnim hibridnim karakterom čini potpuno novi tip ustavnog sistema.

Ovakav specifično koncipiran ustavni sistem podrazumeva «*alternaciju*», tj. Međusobnu izmenu predsedničke i parlamentarne faze, do čega dolazi u zavisnosti od toga da li je predsednik na čelu vladajuće ili manjinske stranke u parlamentu.

Prema tome, ako je predsednik države istovremeno šef partije koja poseduje većinu u parlamentu, sistem je po svojim osnovnim karakteristikama bliži predsedničkom, jer je parlament, posredstvom predsednikove partije, podređen volji šefa države.

Međutim, ako je predsednik na čelu manjinske stranke u parlamentu, u tom slučaju se uspostavlja *kohabitacija*, tj. Specifičan oblik političkog sustanarstva, koji podrazumeva da predsednik pripada opozicionoj, a premijer vladajućoj partiji, pa je shodno navedenim svojstvima sistem sličniji parlamentarizmu.

Ustavni sistem Pete francuske republike, koji počiva na Ustavu iz 1958. godine, smatra se ideal-tipom, tj. Modelom polupredsedničkog sistema organizacije državne vlasti, koji obuhvata navedenu alternaciju predsedničke i parlamentarne faze.

Odredbama Ustava francuske Pete republike utvrđene su nadležnosti Predsednika Republike, koje imaju, po Morisu Diveržeu, «spazmički karakter». To znači da se radi o ingerencijama šefa države koje nisu uobičajene, «u opštoj upotrebi», već su u pitanju prerogativi koji mogu da se koriste samo u izuzetnim, ustavom predviđenim, situacijama. Osim toga, bitno je da se naglasi da Predsednik Francuske poseduje, u najvećoj meri, ustavna prava, koja nemaju moć odlučivanja. Ova prava imaju, ili samo moć *suspenzivnog veta*, tj. Privremenog sprečavanja donošenja odluka od strane drugog državnog organa, koje se ostvaruje tako što Predsednik Republike odluku parlamenta ili vlade, u ustavom predviđenom roku, upućuje na ponovno razmatranje, ili prepuštaju odluku naciji, odnosno čitavom biračkom telu, tako što šef države raspušta parlament putem raspisivanja novih izbora ili organizovanjem referenduma.

Iako su ustavne nadležnosti Predsednika Republike «negativno» definisane, u praksi šef države, koji se na osnovu ustavnog amandmana iz 1962. godine, bira na neposrednim izborima, ima vrlo velika ovlašćenja. Njegovi prerogativi, od vremena De Gola do današnjeg predsednika Širaka, nisu u tolikoj meri uvećani u odnosu na parlament, koliko u odnosu na vladu. Zahvaljujući ovakvom praktičnom političkom delovanju predsednika, koje se ogledalo u «otimanju» ingerencija vlade, on je bio u situaciji da zamenjuje vladu u mnogim poslovima, i to bez njenog pristanka, i da tako postane, *de facto*, šef izvršne vlasti u Francuskoj.

Diverže je u svojoj analizi francuskog polupredsedničkog ustavnog sistema, kojom je odredio stvarnu moć predsednika u političkoj praksi, koristio četiri parametra:

- stvarni sadržaj ustava;
- kombinacija tradicije i okolnosti;
- sastav parlamentarne većine i
- položaj predsednika u odnosu na većinu.

Pošto je uporedio stvarnu moć predsednika i moć koju mu daje ustav, Diverže je zaključio da, mada ustav ima značajnu ulogu u ostvarivanju predsedničkih ovlašćenja, ona je, ipak, od drugorazrednog značaja u odnosu na preostala tri, gore pomenuta, parametra. To se ogleda u polupredsedničkom sistemu francuske Pete republike, koji omogućava šefu države da ima vrlo velika praktična ovlašćenja, iako ona nisu tako ustavom definisana.

U slučaju kada postoji stabilna parlamentarna većina, predsednik ima dominantan položaj u odnosu na parlament i vladu, ako je u poziciji da istovremeno bude šef vladajuće stranke, ili je njegov položaj, kao i

parlamentarnom šefu države, simboličnog karaktera, ako se nalazi na čelu opozicione stranke.

Na osnovu gore izloženog, očigledno je da navedena Diveržeova teorija polupredsedničkog sistema uspešno pomiruje statički i dinamički princip. Naime, njome se uzima u obzir kako analiza ustava tako i analiza političke realnosti, koja je samo jednim delom definisana ustavnim odredbama.^{7[7]}

Polupredsednički sistem francuske Pete republike je kao model organizacije državne vlasti postao uzor velikom broju zemalja za poslednjih skoro četrdeset godina. On je bio posebno interesantan primer za ugled prilikom definisanja ustavnih sistema u zemljama, koje su se nalazile pred obavezom pisanja novih ustava posle dobijanja nezavisnosti, ili posle dugog razdoblja nedemokratske vlasti. U vremenu do kraja devete decenije prošlog veka radilo se o zemljama «trećeg sveta», koje su se prostirale na prostorima Azije, Afrike i Latinske Amerike. Posle kraha režima «realnog socijalizma» u zemljama Istočne Evrope, početkom devedesetih, došlo je do primene ovog modela i u većini ovih zemalja u tranziciji.

U nameri da izbegnu zloupotrebe parlamentarne procedure u društvima sa nedovoljnim demokratskim tradicijama i nerazvijenom demokratskom političkom kulturom, kao i specifične blokade predsedničkih sistema, koje se ogledaju u krajnje suprotstavljenim nosiocima izvršne i zakonodavne vlasti, političke elite u ovim zemljama su se opredelile za mešavinu najboljih osobina predsedničkog i parlamentarnog sistema, tj. Za model polupredsedničkog sistema francuske Pete republike.

Njegova atraktivnost se ogledala u elastičnosti koja je imala dva vida ispoljavanja. Prvi se manifestuje u stalnom uspostavljanju ravnoteže između predsednika, koji se bira na neposrednim i opštim izborima, i parlamenta i vlade kao nosilaca zakonodavne i izvršne vlasti. Na taj način se teži da se ostvari ravnoteža vlasti, koja će biti usklađena sa potrebama različitih zemalja, političkih okolnosti i nosilaca vlasti. Predsednik je tako postao treći potporni stub ustavnog sistema u celini.

Drugi vid pomenute elastičnosti je ustavna funkcija predsednika kao zaštitnika ustavnog sistema, koji svojom «energijom izvršne vlasti» prevazilazi probleme zemalja u tranziciji. Francuski predsednik je ovlašćen da imenuje premijera, ima pravo zakonodavne inicijative, a eventualni sukob vlade i parlamenta može da prevaziđe ili raspuštanjem parlamenta ili raspisivanjem izbora. Institucija predsednika je posebno privlačna zbog neposrednog izbora od strane celokupnog biračkog tela, jer to omogućava

^{7[7]} Maurice Duverger, *Les regimes semi-presidentiels*, Presses Universitaires de France, Paris, 1986.

predsedniku da bude simbol cele nacije, ali i specifični čuvar novouspostavljenog ustavnog poretka, pogotovo kada nastupe razdoblja kriza i čestih smena vlada.

Kada se govori o modelu polupredsedničkog sistema u francuskoj Petoj republici neophodno je imati u vidu da se radi samo o jednom od nekoliko njih koji su se smenjivali od 1958. godine, kada je general De Gol postao predsednik, do današnjih dana. Pod jednim istim Ustavom, u razdoblju od preko tri decenije, utvrđeno je postojanje čak pet modela vlasti:

- model racionalizovanog parlamentarizma (1958)
- model liberalne diktature (1958-1962)
- super-prezidencijalizam, ili normalni model (1962-1974, 1981-1986)
- umereni predsednički ili polunormalni model (1974-1981, 1988-1993) i
- premijersko-predsednički ili kohabitacioni model.

Prema tome, očigledno je da je u proteklom periodu bilo nekoliko polupredsedničkih modela u francuskoj Petoj republici, koji su po svojim karakteristikama vrlo raznovrsni i kreću se od liberalne diktature do premijersko-predsedničkog, tj. Modela kohabitacije. Za sve zemlje u tranziciji je izuzetno značajno da uoče da su institucije polupredsedničkog sistema francuske Pete republike uspevale samo delimično da ostvare uticaj na politički razvoj društva u celini. Pri tome, treba imati u vidu da je mnogo bio značajniji uticaj socijalnih okolnosti i političke kulture, kao i vodećih ličnosti.

Literatura

- Arend Lajphart, *Modeli demokratije*, Službeni list SCG, Beograd, CID, Podgorica, 2003.
- Goran Budžak, Dragan Petrović, *Demokratska modernizacija u Srbiji*, Institut za političke studije, Beograd, 2005..
- Maurice Duverger, *Les regimes semi-presidentiels*, Presses universitaires de France, Paris, 1986.
- Maurice Duverger, *Les systeme politique francais*, Presses universitaires de France, Paris, 1985.

- Mijat Damjanović, Snežana Đorđević, *Izazovi modernej upravi i upravljanju*, TIMIT, Pravni fakultet, Fakultet političkih nauka, Institut za političke studije, Beograd, 1995.
- Milan Matić, Milan Podunavac, *Politički sistem*, Institut za političke studije, Beograd, 1995.
- Miloš Knežević, Goran Budžak, Dragan Petrović, *Savremeni predsednički sistemi*, Institut za političke studije, Beograd, 2005.
- Miodrag Jovičić, *Veliki ustavni sistemi*, IRO Svetozar Marković, Beograd, 1981.
- Najdan Pašić, *Uporedni politički sistemi*, Institut za političke studije, Beograd, 1981.
- Smiljko Sokol, Branko Smerdel, *Organizacijavlasti*, Narodne novine, Zagreb, 1988.
- Vladan Kutlešić, *Organizacija vlasti*, Javno preduzeće Službeni list SRJ, Beograd, 2002.
- Vladan Kutlešić, *The Institution of Head of State in the Former Socialist Countries*, Anali Pravnog fakulteta, vol. XLIII, br. 1-2, januar-april 1995, Beograd, str. 1-22.
- Vladan Kutlešić, *Ustavi bivših socijalističkih država Evrope*, JP Službeni list SCG, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2004.

THE SEMYPRESIDENTIAL SYSTEM AS A MODEL OF HORIZONTAL ORGANIZATION OF POWER

Summary

The subject of this research is the semypresidential system as a model of horizontal organization of power, which is based on the principle of separation of power.

The aim of this analysis is critical consideration of the actual model of horizontal organization of power in Serbia, and definition of the models for better functioning of the mechanisms of separation of powers, as well, to

achieve the desired progress of work of state organs in accordance with positive international experiences and European standards.

Keywords: semipresidential system, presidential system, parliamentary system, horizontal organization of power, model, separation of power...
